

ЕТНОЛОГІЯ

Науковий вісник Чернівецького університету імені
Юрія Федьковича: Історія. – № 1. – 2021. – С. 143–150
History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University. – № 1. – 2021. – pp. 143–150
DOI <https://doi.org/10.31861/hj2021.53.143-150>
hj.chnu.edu.ua

© Галина Мельничук* (Косів)

© Вікторія Дутка** (Косів)

ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК НАРОДНОГО УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА КОСІВЩИНИ (КІНЕЦЬ XVIII – ДРУГА ПОЛ. XIX ст.)

У статті досліджуються історичні та соціально-економічні передумови виникнення народного ужиткового мистецтва Косівщини. Розглянуто народне гончарство, ткацтво та ліжникарство, традиція яких побутує на Гуцульщині до сьогодні. Стисло окреслено розвиток народних промислів, показано їхнє значення для гірського населення. Проаналізована діяльність місцевих осередків гончарного промислу та майстрів гончарної справи. З'ясовано, що Косівщина у другій пол. XIX ст. вважалась центром народного ткацтва і ліжникарства, тут було засноване Ткацьке товариство, а згодом діяла ткацька школа.

Ключові слова: Косівщина, ужиткове мистецтво, народні промисли, майстри, гончарство, кераміка, килимарство, ліжникарство.

Halyna Melnychuk (Kosiv)

Viktoriia Dutka (Kosiv)

ORIGIN AND DEVELOPMENT OF FOLK APPLIED ART OF KOSIV REGION (END OF 18th – SECOND HALF OF 19th CENTURIES)

Abstract. *In Hutsul region, due to many historical circumstances and peculiarities of the natural and geographical environment, a specific way of managing the locals was formed; home crafts and handicrafts were developed.*

The process of formation and development of Hutsul crafts is inextricably linked with the life of the mountaineers, who almost completely provided themselves with consumer goods. The availability of natural raw materials and the remoteness from industrial centres encouraged locals to engage in pottery, weaving, producing furniture, utensils, brass, clothing, lizhnyky (blankets of wool) and more.

The most popular trades of Kosiv region at the end of the 18th – second half of the 19th centuries were pottery and artistic weaving, including lizhnyk making. Having a fertile artistic and raw material base, the

* к.і.н., доцент кафедри історії мистецтва та гуманітарних наук Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

PhD in History, Assistant Professor, Department of History of Art and Humanities, Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts, Lviv National Academy of Arts.

orcid.org/0000-0003-2922-6559

e-mail: galyna_kv@ukr.net

** к.мист., доцент, професор кафедри декоративного мистецтва Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

PhD in Art History, Assistant Professor, Professor, Department of Decorative Art of Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts, Lviv National Academy of Arts.

orcid.org/0000-0002-6269-7486

e-mail: radiokosiv@gmail.com

manufacture of lizhnyks has always played a huge role in the life of Hutsul house. The lizhnyk had to be among the dowry of the girl; it was given at baptisms and it accompanied the last journey.

The development of Kosiv, Pistyn and Kut pottery was facilitated by the presence of rich deposits of plastic pottery clays, as well as the need to make utensils for everyday use. The products of each of these centres of pottery differed in their characteristics, which depended on the natural properties of materials, the level of ceramic production and local traditions.

The artistic traditions and the unique spiritual culture, over the centuries, are a permanent basis for the development of folk arts and crafts. From generation to generation passed artistic and stylistic techniques of decoration; the secrets of technical and technological skills, and improved techniques for processing natural materials. Traditions of folk arts and crafts, which have stood out in a bright artistic phenomenon, have become one of the important aspects of socio-economic and artistic life of modern Hutsul region.

The rapid development of factory industry in the second half of the 19th century caused a reduction in the production of most household items. At the same time, the growth of industrial production of goods, trends in their domestic use contributed to the rise of the role of artistic origin in traditional types of applied crafts.

Improving the quality of products, adjusting the development of industrial production and folk crafts required the introduction of art and industrial education. In this context, the establishment in 1882 of the Weaving School in Kosiv was a significant event in the beginning of professional education in Hutsul region.

Keywords: *applied arts, folk crafts, traditions, masters, pottery, ceramics, carpet weaving, lizhnyk making, art and industrial education.*

На теренах Гуцульщини, в силу багатьох історичних обставин та особливостей природно-географічного середовища, сформувався специфічний спосіб господарювання місцевих жителів, розвинулись домашні промисли і ремесло.

Процес становлення і розвитку гуцульських промислів нерозривно пов'язаний з життям горян, які майже повністю забезпечували себе виробами ужиткового призначення. Наявність природної сировини та віддаленість від промислових центрів спонукали місцевих жителів займатися гончарством, ткацтвом, виробляти меблі, посуд, мосяж, одяг, ліжники тощо.

Найпопулярнішими промислами Косівщини кінця XVIII – другої пол. XIX ст. були гончарство та художнє ткацтво, зокрема ліжникарство. Маючи благодатну мистецьку і сировинну базу, виготовлення ліжників завжди відігравало величезну роль у побуті гуцульської хати. Ліжник обов'язково мав бути серед приданого дівчини, його дарували на хрестини та проводжали з ним в останню путь.

Розвитку косівської, пістинської і кутської кераміки сприяла наявність багатих покладів пластичних гончарних глин, а також потреба у виготовленні посуду для щоденного вжитку. Вироби кожного з цих осередків гончарного промислу відрізнялись між собою характерними особливостями, які залежали від природних властивостей матеріалів, рівня керамічного виробництва та місцевих традицій.

Саме мистецькі традиції та унікальна духовна культура протягом віків є сталою основою розвитку народного ужиткового мистецтва та домашнього ремесла. З покоління в покоління передавалися художньо-стильові прийоми декорування, таємниці технічної та технологічної майстерності, вдосконалювалися прийоми обробки природних матеріалів. Традиції народних художніх промислів, що виокремились в яскраве мистецьке явище, стали одним із важливих аспектів соціально-економічного і мистецького життя сучасної Гуцульщини.

Стрімкий розвиток фабрично-заводської промисловості у другій половині XIX ст. зумовив скорочення виробництва більшості предметів домашнього вжитку. Водночас зростання промислового виробництва товарів, тенденції до їх побутового використання сприяли піднесенню ролі мистецького начала у традиційних видах ужиткового промислу.

Покращення якості виробів, коригування розвитку промислового виробництва і народних ремесел вимагали запровадження системи художньо-промислової освіти. У цьому контексті заснування 1882 року Ткацької школи у Косові стало визначною подією у започаткуванні фахової освіти на Гуцульщині.

Постановка наукової проблеми. Історія виникнення і розвитку ужиткового мистецтва Гуцульщини сягає давніх часів. Процес його становлення відбувався у синтезі з життям гуцулів, які майже повністю забезпечували себе виробами ужиткового призначення. Наявність сировини та віддаленість від промислових центрів спонукали горян виробляти тканини, посуд, мосяж, одяг, ліжники тощо. У кожному господарстві були необхідні пристрої й обладнання для обробки матеріалів та виготовлення предметів вжитку.

Нині, коли ужиткове мистецтво займає вагомe місце як серед предметів побуту, так і в оздобленні приміщень, пізнання його джерел становить великий інтерес. Нові дослідження, популяризація кращих надбань визначних осередків народних промислів важливі у науковому і в практичному планах, що в свою чергу сприятиме формуванню та вихованню патріотичної молоді.

Аналіз останніх досліджень. Витоки наукових досліджень гуцульських промислів датуються другою половиною XIX століття. Першим життя та побут гуцулів описав український письменник і етнограф С.Витвицький¹ у книзі «Про гуцулів», яка була видана в 1863 році. У 80-х роках XIX ст. народні ремесла Гуцульщини вивчали українські громадські діячі і вчені І.Вагилевич², Я.Головацький³. Дослідження традицій виготовлення різьбярських, килимових, ткацьких виробів містяться у працях Л.Вербицького⁴, Р.Кайдля⁵ та ін.

Українські письменники і дослідники І.Франко⁶, В.Гнатюк⁷ та ін. у своїх працях висвітлювали побут гуцулів, що супроводжувався безперервним домашнім виробництвом. В.Шухевич детально описує процес виготовлення й оздоблення гуцульської кераміки, а також представляє в ілюстраціях зразки глиняного посуду⁸. В історіографії XX століття розвиток окремих осередків традиційного народного мистецтва знайшов відображення у працях В.Молинь⁹, І.Пелипейка¹⁰, М.Гнатюка¹¹, Р.Шамагало¹² та ін. Зокрема, гуцульську кераміку досліджували Ю.Лашук¹³, К.Матейко¹⁴ та ін. Пістинській кераміці присвячена монографія О.Слободяна, в якій висвітлена історія, художні особливості гончарних виробів. Автор зазначає, що «мистецтво пістинських гончарів позначене високою майстерністю, що знайшло своє вираження в декоративних розписах виробів у кінці XVIII – першій половині XX ст., належало до провідних осередків народного мистецтва Європи»¹⁵.

Характерні особливості ткацького промислу та народного ліжникарства на Косівщині досліджують І.Вах¹⁶, В.Дутка¹⁷, Б.Книш¹⁸. Вивчала народну художню тканину і художні особливості ліжників Гуцульщини етнограф С.Сидорович¹⁹.

Ужитковому мистецтву і народним промислам Гуцульщини присвячені монографії Ю.Гошка²⁰, В.Клапчука²¹ та ін. Як зазначають дослідники, наприкінці XIX століття на Гуцульщині сформувалися центри народних художніх ремесел, які забезпечували місцеве населення не тільки предметами домашнього побуту, а й впливали на соціально-економічний розвиток краю.

Виклад основного матеріалу. Природні та економічні чинники, а також попит серед місцевого населення і туристів сприяли розвитку певних видів народних художніх промислів Гуцульщини. Оскільки околиці Косова багаті на запаси глини, то гончарство тут існувало з давніх часів. Але ужитково-декоративна кераміка зародилася наприкінці XVIII – на поч. XIX ст. Кахлеві печі косівського виробництва були відомі в Румунії та Угорщині, а найдавніші з них зберігаються в музеях Бухареста і Відня²².

Головними гончарними осередками Косівщини були Пістинь, Косів (із селами Старий Косів, Сморна, Вербовець, Москалівка, Монастирське) і Кути (з селом Старі Кути). Оскільки гончарство тут було основним ремеслом, то місцеві виробники досить швидко оволоділи майстерністю та опанували свій унікальний стиль.

На початку XIX ст. пістинські гончарі Дмитро Зінтюк, Красовські, Кошаки, Волощуки освоїли техніку «різкування», фігурних мотивів та сакральних композицій. У середині XIX ст. косівські майстри виробили власну систему малюнків, витриманих у червоно-біло-зеленій гамі, якими прикрашались миски, тарілки, свічники, частково й кахлі²³.

Імена гончарів XVIII ст. залишаються невідомими. А в XIX ст. знаними майстрами-гончарями були Іван, Михайло і Йосип Баранюки, П.Гавришів, М.Ковальський, О.Бахматюк, а також Г.Кошук, М.Білецький та ін., які стояли біля витоків косівської школи кераміки.

Пік розвитку кераміки в Україні припав на кінець XIX століття – у той час функціонувало понад 700 гончарних центрів, а в Косові, Коломиї, Кутах і Пістині працювало понад 250 гончарів. Найдавнішими гуцульськими керамічними раритетами вважаються дві ікони 1811 року авторства

Матвія Ковальського, які у селі Буковець знайшов Володимир Шухевич і передав у Музей графа В. Ідушицького²⁴.

Серед виробів гуцульських майстрів найчастіше зустрічаємо кахлі, дзбанки, полумиски і миски, калачі (куманці), свічники, рідше – пасківники, канделябри, чаші і дискоси. Водночас найбільшою симпатією серед широкого кола шанувальників цієї кераміки все ж користуються «писані» печі.

Народна кераміка Косівщини другої половини XIX ст. славиться побутовими димленими виробами, декоративно-побутовим посудом, керамікою. Наприкінці XIX ст. відбулось згасання діяльності гончарних осередків Косівщини, продукція яких не витримала конкуренції з промисловим виробництвом.

Ткацтво на Косівщині відоме здавна. Перша цехова організація ткачів Косівщини з'явилась в 1775 р. у с. Яворів. Як ужитковий промисел, тобто виготовлення не тільки для власних потреб, а й на продаж, починається з XIX ст. Про значну кількість ткачів у цьому регіоні ще в другій половині XVIII ст. свідчить оплата від ткацьких верстатів. Так, Старі Кути, Рибно, Довгопілля, Розтоки платили в рік 308 злотих. На Косівщині в місті та навколишніх селах було 4000 ткацьких верстатів²⁵.

Найбільша концентрація ткачів-ремесників була в передмістях Косова, де у 1754 р. проживали 33 ткачі. Велика кількість ткачів Косівщини виробляла полотна і вовняні тканини для верхнього одягу. Наприкінці XVIII ст. кожне косівське село мало подібний пристрій для валяння сукон, що використовувалися для пошиття верхнього одягу у гуцулів²⁶. Згідно з джерелами, основна маса тканих виробів не тільки забезпечувала тканинами місцеве населення, але й спрямовувалась на міжнародний ринок. Разом із ткацтвом розвивалися й інші галузі народних промислів: виробництво сукна, кожухарство, шевство. Але кількість народних майстрів, зайнятих у цих промислах, майже неможливо встановити, оскільки їхня праця ніким не обліковувалась²⁷.

З метою підтримки подальшого розвитку народного ткацтва Гуцульщини в 1850 р. в Косові було засноване Ткацьке товариство, яке згодом ініціювало створення в місті ткацької школи. Майстри ткацької справи спочатку працювали дома, а з 1897 року товариство мало своє приміщення. Крім полотна, виготовляли запаски, верети і килими²⁸.

Одним із найпоширеніших видів народних промислів Гуцульщини залишається ліжникарство як окремий вид художнього ткацтва. Ліжники – це ткані вироби з овечої вовни, зазвичай із візерунком, мають пухнастий ворс з одного або двох боків. Їх ще називають гуцульськими ковдрами, оскільки ними широко користуються в повсякденному житті: накривають ліжка, лави, вкриваються взимку. Перші вироби відрізнялися від сучасних. Вони були переважно однотонні – сірі, білі, чорні або смугасті²⁹. Зародження традиції тісно пов'язане з вівчарством. Саме в цій місцевості є необхідні умови для тримання овець, вовна яких є основним матеріалом для ліжників. Протягом трьох століть технологія виготовлення ліжників майже не змінилась.

У гуцульських селах Косівщини добре налагоджено процес заготівлі й обробки вовни, а також механізовані етапи виготовлення ліжників – «грамплювання» (очищення й вичісування вовни) та «валяння»³⁰. Особливо важливим для збуту є традиційний Косівський базар, який і сьогодні є основним місцем реалізації народних виробів.

Перша згадка про ліжники вказує на 1515 рік: у Делятині був «вальник», що сьогодні має назву «валило» (валило – велика дерев'яна діжка, звужена донизу, в яку спадає з величезною силою потік води, завдяки чому утворюється вир, у якому «валяються» ліжники). Є також відомості, що у XVI столітті на Прикарпатті виготовляли ліжники, які потім обмінювали на інші товари. Наприклад, за гарний ліжник можна було виміняти корову чи навіть двох – це свідчить про надзвичайно високу цінність ліжника, адже корова завжди була мірилом добробуту селянської родини. У 1869 році польський етнограф В.Поль так описав побут гуцулів: «Про багатство гуцула свідчить кількість ліжників, порозвішуваних на жердці біля ліжка»³¹.

У 1930 році у Познані проходила виставка-ярмарок, де ліжники викликали значний інтерес, завдяки чому у наступні роки світовий попит на українські ліжники був дуже високим. Однак Друга світова війна та подальші події зупинили розвиток ліжникарства до 60-70-х років XX ст., коли СРСР почав фінансувати створення ткацьких цехів на Гуцульщині³².

Сьогодні все менше людей займаються виготовленням ліжників, що зумовлено кількома факторами: по-перше, молоді люди не хочуть займатися фізично тяжкою працею, яка не приносить

бажаного їм прибутку; по-друге, з 2008 р. через повінь зменшилась кількість валил на річках, які використовують під час виготовлення ліжників.

Важливе місце в ужитковому мистецтві гуцулів займає мальована кераміка, появу якої відносять ще до XV ст. З другої половини XIX ст. у зв'язку з розвитком фабрично-заводського виробництва багатьох предметів домашнього вжитку та сільськогосподарського реманенту виготовлення традиційних виробів самими селянами скорочується. Разом з тим звужується сфера застосування різьблення по дереву, особливо на Гуцульщині. Наприкінці XIX ст. поширюється виготовлення на продаж дрібних виробів з дерева, у яких важливе було не вжиткове значення, а декоративне. В цей період з'являються талановиті народні майстри з різьблення дерева, обробки металу, шкіри, вовни і глини, які формують технологічні та естетичні стереотипи виробів.

З метою кращої реалізації речей домашнього вжитку гуцули постійно працювали над удосконаленням виробів з дерева, вовни, полотна, глини, прикрашали та оздоблювали їх різноманітними гуцульськими орнаментами. Продукцію збували на торгах і ярмарках, які відігравали значну роль в економічному та суспільно-політичному житті населення Карпат і Прикарпаття. На торгах в основному проходив обмін товарами, а на ярмарках – торгівля окремими товарами, тут укладались договори про виготовлення та доставку товарів. Відбувались і спеціалізовані ярмарки, на яких продавались полотна, дерев'яні, гончарні вироби та ін. На той час вони були центром запозичення досвіду виробництва різних товарів та відігравали важливу роль у культурному обміні.

Примітивні ремісничі вироби, насамперед домашнього вжитку, дозволили до середини XIX ст. сформувати базу для подальшого удосконалення як техніки виробництва, так і довершеності виробів. Швидкий розвиток народних промислів у 70-80-х рр. XIX ст. диктував необхідність великої кількості робітників, які б займалися ремеслом не як допоміжним, а основним видом діяльності на підприємствах. Покращення якості виробів, розвиток промислового виробництва і народних ремесел вимагав запровадження художньо-промислової освіти.

Відомий дослідник Гуцульщини В.Гнатюк зазначав: «Для піддержання домашнього промислу, так високо розвинутого у Гуцулів, і для піддержання вродженого Гуцулам артизму, належало би заснувати в Жабю промислову школу, яка не вводила би одначе до виробів міжнародних мотивів, але розроблювала би та посувала наперед своєрідні, власні гуцульські. Керманичем її мусів би бути такий чоловік, що не лише фахово був би підготовлений, але й був би всесторонно обізнаний з гуцульською штукою. В школі повинні би бути окремі відділи для токарства, різьбарства, столярства, теслярства, слюсарства і гончарства. Під таку школу треба би заздалегідь підготувати ґрунт, а до сього надавала би ся дуже народна чотирикласова школа. Здало б ся у компетентних чинників тільки більше доброї волі та прихильности до місцевої людности, якої одначе дуже трудно добачити ся»³³.

Під впливом інтелігенції та членів «Просвіти» в Карпатському регіоні було відкрито ряд професійних мистецьких шкіл: Коломийська гончарна школа (1876 р.), Косівська ткацька школа (1882 р.), Коломийська школа деревного промислу (1888 р.), школа різьбарства та металевої орнаментики у Вижниці (1904 р.).

Відкриття промислових шкіл тісно пов'язане з розвитком художніх промислів Гуцульщини. Влада активно долучала до їх розбудови майстрів із околиць сіл. Діяльність художньо-промислових шкіл мала значний вплив на соціально-економічний розвиток Гуцульщини того часу. Ця тенденція простежувалась майже в усіх містечках та центрах народних ремесел і промислів³⁴.

Висновки. Виникнення і розвиток ужиткового мистецтва Косівщини був зумовлений природними, побутовими та естетичними потребами місцевого населення, а також прагненням до прикрашання всього, що його оточувало. Очевидним залишається той факт, що географічні й соціально-економічні чинники були передумовою виникнення гончарного і ткацького ремесла.

Розвитку гуцульської кераміки сприяла наявність багатих покладів пластичних гончарних глин, а також потреба у виготовленні посуду для щоденного вжитку. Вироби кожного осередку гончарного промислу відрізнялись між собою характерними особливостями, які залежали від природних властивостей матеріалів, рівня керамічного виробництва та місцевих традицій.

Виробництво полотна, вовняних виробів було одним із найбільш поширених видів гуцульського ужиткового мистецтва. Про це свідчать значні обсяги їх продажу на внутрішньому і міжнародному ринках. Але скільки людей працювало в цьому виробництві, визначити неможливо, оскільки воно ніде не обліковувалось.

Розвиток ліжникарства на Гуцульщині зумовлений декількома чинниками. По-перше, їх виготовлення було пов'язане зі сприятливими умовами вирощування овець, вовна яких слугувала основним матеріалом для їх виробництва. По-друге, був добре налагоджений процес заготівлі вовни. По-третє, ліжники, крім тепла і затишку в хаті, втілювали естетичні уподобання народних мистецьких талантів. По-четверте, у гірській місцевості ліжникарство часто є найдоступнішим способом заробітку, адже вироби мають значний попит серед туристів.

Тісний взаємозв'язок природи та життєдіяльності гуцульського народу спостерігається і в наші дні. Незважаючи на те, що цивілізація вплинула на якість побутування гірських жителів, вони й сьогодні активно продукують екологічно чисті, художньо унікальні витвори ужиткового мистецтва, у своїй більшості – з метою їх реалізації на місцевих ринках.

¹ S. Witwicki, *Rys historyczny o Huculach* [Historical Outline about Hutsuls], Lwow, Druk. M.F. Poremby, 1863, 134 s.

² И. Вагилевич, *Гуцулы, обитатели восточной отрасли Карпатских гор* [Hutsuls, the Dwellers of the Eastern Sector of Carpathian Mountains], Санкт-Петербург, 1855, Т. 2, с. 17-56.

³ Я. Головацький, *Мандрівка по галицькій та угорській Русі: описана в Аркушах до приятеля* [Journey through Galician and Hungarian Rus: Described in Sheets to a Friend], in «Жовтень», 1976, № 6, с. 49-94.

⁴ Л. Вербицький, *Взори промислу домашнього. Вишивка селян на Русі* [Home Handicraft Patterns. Embroidery of the Villagers in Rus], Львів, 1887, Т. 3, с. 141.

⁵ R. Kaindl, *Pasterstwo I wierzenia pasterskie u Huculów* [Shepherding and Pastoral Beliefs of Hutsuls], Lud.-Lwów, 1896, Т. 2, s. 201-210.

⁶ І. Франко, *Вибрані твори* [Selected Works], Дрогобич, 2005, Т. 2, 712 с.

⁷ В. Гнатюк, *Ткацтво у Східній Галичині / Матеріали до українсько-руської етнології* [Weaving in Eastern Halychyna / Materials for Ukrainian-Rus Ethnology], Львів, 1900, Т. 3, с. 12-26.

⁸ В. Шухевич, *Гуцульщина. Перша і друга частини. Репринтне видання* [Hutsulshchyna. The First and the Second Parts. Reprinted Edition], in «Гуцульщина», 1997, 352 с.

⁹ В. Молинь, *Виставка домашнього промислу в Коломиї (погляд крізь століття)* [Exhibition of Home Crafts in Kolomyia (a Look through the Centuries)], in «Народознавчі зошити», 2014, № 1 (115), с. 130-136.

¹⁰ І. Пелипейко, *Містечко над Рибницею* [The Town on the Rybnitsia River], Косів, 2004, с. 56-52.

¹¹ М. Гнатюк, *Красою гір натхненні: Народне мистецтво Гуцульщини і Покуття (кінець XIX – початок XXI ст.)* [Inspired by the Beauty of Mountains: Folk Art of Hutsulshchyna and Pokuttia (Late 19th – Early 21st Centuries)], Івано-Франківськ, Вид-во ПНУ, 2010, 322 с.

¹² Р. Шмагало, *Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції* [Art Education in Ukraine of the Middle of the 19th – the Middle of the 20th Centuries: Structuring, Methodology, Artistic Positions], Львів, 2005, 528 с., 742 іл.

¹³ Ю. Лашук, *Гуцульська кераміка* [Hutsul Pottery], Київ, Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1956, 84 с.

¹⁴ К. Матейко, *Народна кераміка західних областей Української РСР XIX-XX ст. Історико-етнографічне дослідження* [Folk Ceramics of Western Regions of the Ukrainian SSR of the 19th – 20th Centuries. Historical and Ethnographic Research], Київ, АН УРСР, 1959, 68 с.

¹⁵ О. Слободян, *Пістинська кераміка XIX – першої половини XX ст.* [Pistyn Pottery of the 19th – the First Half of the 20th Centuries], Косів, Колір-друк, 2004, с. 9.

¹⁶ І. Вах, *До історії дослідження географії народних художніх промислів на Гуцульщині* [To the History of Geography Study of Folk Arts and Crafts in Hutsul Region], Тернопіль, Підручники і посібники, 2005, Вип. 2 (12), с. 66-69.

¹⁷ В. Дутка-Жаворонкова, *Косівська ткацька школа. Проблеми збереження та розвитку традицій* [Kosiv Weaving School. Problems of Preservation and Development of Traditions], URL: [https:// if.ua/2009/03/12/1009/](https://if.ua/2009/03/12/1009/)

¹⁸ Б. Книш, *Гуцульські ліжники. Традиції та сучасні інтерпретації (за матеріалами Косівського району Івано-Франківської обл.)* [Hutsul Lizhnyks. Traditions and Modern Interpretations (Based on the Materials of Kosiv District of Ivano-Frankivsk Region)], in «Народознавчі зошити», № 1 (145), 2019, с. 81-91.

¹⁹ С. Сидорович, *Художня тканина західних областей УРСР* [Artistic Fabric of the Western Regions of the UkrSSR], Київ, Наукова думка, 1979, с. 79-80.

- ²⁰ Ю. Гошко, *Промисли й торгівля в Українських Карпатах XV-XIX* [Handicrafts and Trade in the Ukrainian Carpathians 15th-19th], Київ, 1991, 97 с.
- ²¹ В. Клапчук, *Гуцульщина та гуцули: економіка і народні промисли (друга половина XIX – перша третина XX ст.)* [Hutsulshchyna and Hutsuls: Economics and Folk Handicrafts (Second Half of 19th – First Third of 20th Centuries)], Львів, Івано-Франківськ, 2009, 508 с.
- ²² І. Пелипейко, *Містечко над Рибницею*, с. 288.
- ²³ *Косівська мальована кераміка* [Kosiv Painted Ceramics], URL: <http://lib.knukim.edu.ua/proekti-biblioteki/proekt-skarbi-nacii/kosivska-malovana-keramika>
- ²⁴ Г. Івашків, *Декор гуцульської народної кераміки* [Decor of Hutsul Folk Ceramics], URL: https://zaxid.net/blogi_tag50977
- ²⁵ Ю. Гошко, *Промисли й торгівля в Українських Карпатах XV-XIX*, с. 11.
- ²⁶ *Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження* [Hutsulshchyna: Historical and Ethnographic Research], Київ, Наукова думка, 1987, с. 365.
- ²⁷ Ю. Гошко, *Промисли й торгівля в Українських Карпатах XV-XIX*, с. 11.
- ²⁸ І. Пелипейко, *Містечко над Рибницею*, с. 283.
- ²⁹ Г. Мельничук, *Традиційні заняття і культура гуцулів: проблеми збереження і відродження (кінець XX – початок XXI ст.)* [Traditional Occupations and Culture of Hutsuls: Issues of Preservation and Revival (Late 20th – Early 21st Centuries)], in «Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: Історія. Чернівці: Чернівецький університет», 2020, № 1, с. 127.
- ³⁰ Б. Книш, *Гуцульські ліжники. Традиції та сучасні інтерпретації (за матеріалами Косівського району Івано-Франківської обл.)*, с. 82.
- ³¹ *Як вони це роблять? Історія та технологія виготовлення ліжників на Гуцульщині* [How do They Make it? History and Technology of Lzhnyks-Making in Hutsulshchyna], URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/video/28923191.html>, <https://officiel-online.com/lifestyle-2/style-life/unique-hutsul-blankets/>
- ³² *Як вони це роблять? Історія та технологія виготовлення ліжників на Гуцульщині*, URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/video/28923191.html>, <https://officiel-online.com/lifestyle-2/style-life/unique-hutsul-blankets/>
- ³³ В. Гнатюк, *В справі Гуцульщини* (1913) [In the Case of Hutsulshchyna (1913)], URL: <http://spadok.org.ua/gutsulshchyna/volodymyr-gnatiuk-v-spravi-gutsulshchyny-1913>
- ³⁴ Л. Синишин, *Вплив державної освітньої політики на розвиток художньо-промислової освіти Галичини (друга половина XIX – початок XX століття)* [The Influence of State Educational Policy on the Development of Art and Industrial Education in Galicia (Second Half of 19th – Early 20th Centuries)], in «Молодий вчений», № 11 (38), листопад 2016, с. 502.

References

1. V. Dutka-Zhavoronkova, Kosivska tkatska shkola. Problemy zberezhennia ta rozvytku tradytsii [Kosiv Weaving School. Problems of Preservation and Development of Traditions], URL: <http://kosivart.if.ua/2009/03/12/1009/>
2. I. Franko, Vybrani tvory [Selected Works], Drohobych, 2005, T. 2, 712 s.
3. M. Hnatiuk, Krasoiu hir natkhnenni: Narodne mystetstvo Hutsulshchyny i Pokuttia (kinets XIX – pochatok XXI st.) [Inspired by the Beauty of Mountains: Folk Art of Hutsulshchyna and Pokuttia (Late 19th – Early 21st Centuries)], Ivano-Frankivsk, Vyd-vo PNU, 2010, 322 s.
4. V. Hnatiuk, Tkactstvo u Skhidnii Halychyni / Materialy do ukraïnsko-ruskoï etnolohii [Weaving in Eastern Halychyna / Materials for Ukrainian-Rus Ethnology], Lviv, 1900, T. 3, s. 12-26.
5. V. Hnatiuk, V spravi Hutsulshchyny (1913) [In the Case of Hutsulshchyna (1913)], URL: <http://spadok.org.ua/gutsulshchyna/volodymyr-gnatiuk-v-spravi-gutsulshchyny-1913>
6. Ya. Holovatskyi, Mandrivka po halytskii ta uhorskii Rusi: opysana v Arkushakh do pryiatelia [Journey through Galician and Hungarian Rus: Described in Sheets to a Friend], in «Zhovten», 1976, № 6, s. 49-94.
7. Yu Hoshko, Promysly y torhivlia v Ukrainskykh Karpatakh XV-XIX [Handicrafts and Trade in the Ukrainian Carpathians 15th-19th], Kyiv, 1991, 97 s.
8. Hutsulshchyna: Istoryko-etnohrafichne doslidzhennia [Hutsulshchyna: Historical and Ethnographic Research], Kyiv, Naukova dumka, 1987, 471 s.
9. H. Ivashkiv, Dekor hutsulskoi narodnoi keramiky [Decor of Hutsul Folk Ceramics], URL: https://zaxid.net/blogi_tag50977

10. R. Kaindl, Pasterstwo I wierzenia pasterskie u Huculów [Sheepherding and Pastoral Beliefs of Hutsuls], Lud.-Lwów, 1896, T. 2, s. 201-210.
11. V. Klapchuk, Hutsulshchyna ta hutsuly: ekonomika i narodni promysly (druha polovyna XIX – persha tretyna XX st.) [Hutsulshchyna and Hutsuls: Economics and Folk Handicrafts (Second Half of 19th – First Third of 20th Centuries)], Lviv, Ivano-Frankivsk, 2009, 508 s.
12. B. Knysh, Hutsulski lizhnyky. Tradytsii ta suchasni interpretatsii (za materialamy Kosivskoho raionu Ivano-Frankivskoi obl.) [Hutsul Lizhnyks. Traditions and Modern Interpretations (Based on the Materials of Kosiv District of Ivano-Frankivsk Region)], in «Narodoznavchi zoshyty», № 1 (145), 2019, s. 81-91.
13. Kosivska malovana keramika [Kosiv Painted Ceramics], URL: <http://lib.knukim.edu.ua/proekti-biblioteki/proekt-skarbi-nacii/kosivska-malovana-keramika>
14. Yu. Lashchuk, Hutsulska keramika [Hutsul Pottery], Kyiv, Derzhavne vydavnytstvo literatury z budivnytstva i arkhitektury URSR, 1956, 84 s.
15. K. Mateiko, Narodna keramika zakhidnykh oblastei Ukrainskoi RSR XIX-XX st. Istoryko-etnografichne doslidzhennia [Folk Ceramics of Western Regions of the Ukrainian SSR of the 19th – 20th Centuries. Historical and Ethnographic Research], Kyiv, AN URSR, 1959, 68 s.
16. H. Melnychuk, Tradytsiini zaniattia i kultura hutsuliv: problemy zberezhennia i vidrodzhennia (kinets XX – pochatok XXI st.) [Traditional Occupations and Culture of Hutsuls: Issues of Preservation and Revival (Late 20th – Early 21st Centuries)], in «Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriiia Fedkovycha: Istoriiia. Chernivtsi: Chernivetskyi universytet», 2020, № 1, s. 127.
17. V. Molyn, Vystavka domashnoho promyslu v Kolomyi (pohliad kriz stolittia) [Exhibition of Home Crafts in Kolomyia (a Look through the Centuries)], in «Narodoznavchi zoshyty», 2014, № 1 (115), s. 130-136.
18. I. Pelypeiko, Mistechko nad Rybnitseiu [The Town on the Rybnitsia River], Kosiv, 2004, s. 56-52.
19. R. Shmahalo, Mystetska osvita v Ukraini seredyny XIX – seredyny XX st.: strukturuvannia, metodolohiia, khudozhni pozytsii [Art Education in Ukraine of the Middle of the 19th – the Middle of the 20th Centuries: Structuring, Methodology, Artistic Positions], Lviv, 2005, 528 s., 742 il.
20. V. Shukhevych, Hutsulshchyna. Persha i druha chastyny. Repryntne vydannia [Hutsulshchyna. The First and the Second Parts. Reprinted Edition], in «Hutsulshchyna», 1997, 352 s.
21. O. Slobodian, Pistynska keramika XIX – pershoi polovyny XX st. [Pistyn Pottery of the 19th – the First Half of the 20th Centuries], Kosiv, Kolir-druk, 2004, 151 s.
22. S. Sydorovych, Khudozhnia tkanyna zakhidnykh oblastei URSR [Artistic Fabric of the Western Regions of the UkrSSR], Kyiv, Naukova dumka, 1979, s. 79-80.
23. L. Synyshyn, Vplyv derzhavnoi osvitoi polityky na rozvytok khudozhno-promyslovoi osvity Halychyny (druha polovyna XIX – pochatok XX stolittia) [The Influence of State Educational Policy on the Development of Art and Industrial Education in Galicia (Second Half of 19th – Early 20th Centuries)], in «Molodyi vchenyi», № 11 (38), lystopad 2016, s. 502.
24. I. Vagilevich, Guculy, obitateli vostochnoj otrasli Karpatskikh gor [Hutsuls, the Dwellers of the Eastern Sector of Carpathian Mountains], Sankt-Peterburg, 1855, T. 2, s. 17-56.
25. I. Vakh, Do istorii doslidzhennia heohrafii narodnykh khudozhnykh promysliv na Hutsulshchyni [To the History of Geography Study of Folk Arts and Crafts in Hutsul Region], Ternopil, Pidruchnyky i posibnyky, 2005, Vyp. 2 (12), s. 66-69.
26. L. Verbytskyi, Vzory promyslu domashnoho. Vyshyvka selian na Rusi [Home Handicraft Patterns. Embroidery of the Villagers in Rus], Lviv, 1887, T. 3, s. 141.
27. S. Witwicki, Rys historychny o Huculach [Historical Outline about Hutsuls], Lwow, Druk. M.F. Poremby, 1863, 134 s.
28. Yak vony tse robliat? Istoriiia ta tekhnolohiia vyhotovlennia lizhnykiv na Hutsulshchyni [How do They Make it? History and Technology of Lizhnyks-Making in Hutsulshchyna], URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/video/28923191.html>, <https://official-online.com/lifestyle-2/style-life/unique-hutsul-blankets/>